

Enheten för veterinära frågor
Anne Zedén Yverås

Vägledning: Godkänd hovslagare

Genom den här vägledningen vill vi på Jordbruksverket underlätta för dig som är *godkänd hovslagare* att utföra ditt arbete på rätt sätt nu när den nya lagen om behörighet inom djurens hälso- och sjukvård har trätt i kraft. Vägledningen inleds med några viktiga nya definitioner, tar därefter upp olika grundläggande regler kring ditt arbete som exempelvis ansvarsfrågor, delegering, journalföring, anmälningsplikt m.m. Därefter följer information om behandlingsförbudet, information om hur du uppnår kraven för att kunna ansöka om att bli *godkänd hovslagare* och tips på var du kan fördjupa dig ytterligare.

Definitioner

Behandlingsförbudet	Som godkänd hovslagare är du undantagen från behandlingsförbudet. Du måste ändå känna till vad det innebär, så att du inte av misstag uppmanar någon att göra något som bryter mot det. Personer som arbetar yrkesmässigt inom <i>djurens hälso- och sjukvård</i> utan att tillhöra <i>djurhälsopersonalen</i> får inte behandla djur som misstänks ha en epizooti eller zoonos, inte utföra operativa ingrepp eller en behandling som kan medföra ett lidande som inte är obetydligt. De får heller inte behandla djur som har fått lugnande/är sövda eller har injicerats med lokalbedövningsmedel.
Delegering	<i>Delegering</i> innebär överlåtelse av en arbetsuppgift mellan två personer som båda tillhör <i>djurhälsopersonalen</i> . Eftersom delegering är ett nytt begrepp och innefattar flera olika detaljreglerade moment för att utföras på ett riktigt sätt så behöver du ha god kunskap om detta.
Djurhälsopersonal	Personer som är yrkesverksamma inom djurens hälso- och sjukvård och som har legitimation som veterinär eller djursjukskötare, eller godkännande för arbete inom djurens hälso- och sjukvård, som godkänd hovslagare, godkänd leg. sjuksköterska, godkänd leg. sjukgymnast eller godkänd leg. tandläkare. Legitimation och godkännande ska vara utfärdat av Jordbruksverket.
Djurens hälso- och sjukvård	Definitionen omfattar åtgärder som vidtas i syfte att medicinskt förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom, skada eller därmed jämförligt tillstånd. Även utförande av operativa ingrepp på eller givande av injektioner till djur i andra syften än att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller skada omfattas av begreppet. Begreppet tolkas brett och inkluderar exempelvis alternativmedicin.

Handräckning	Som godkänd hovslagare kan du använda dig av en person som inte ingår i <i>djurhälsopersonalen</i> för <i>handräckning</i> . Handräckning innebär att personen fungerar som en extra hand, som ett redskap för att kunna utföra behandlingen. Den som ger handräckningen kan därför inte skickas till ett annat rum för att utföra "handräckning" där utan ska finnas inom "armlängds avstånd". Du som godkänd hovslagare är ansvarig för behandlingen som utförs vid handräckningen.
Kompetens	Inom <i>djurhälsopersonalen</i> får man <i>delegera</i> uppgifter. Det är din egen kompetens som begränsar vad du får göra. Det du har <i>formell</i> OCH <i>reell</i> kompetens för får du utföra självständigt. Det du har reell kompetens för kan du utföra på <i>delegation</i> .
Formell kompetens	Formell kompetens är kompetens som du har fått genom de utbildningskrav som legat till grund för ditt godkännande för arbete inom djurens hälso- och sjukvård. Formell kompetens får du också av vidareutbildning som faller inom din yrkesroll efter att du har fått godkännande.
Reell kompetens	Reell kompetens är kunskaper som du har lärt dig praktiskt, till exempel på din arbetsplats. Reell kompetens får du också av sådana tilläggsutbildningar som faller utanför din yrkesroll.

De behörighetsreglerade yrkena

Inom djurens hälso- och sjukvård finns nu sex behörighetsreglerade yrken. (I kursiv stil framgår de skyddade titlarna som ingen utan rätt behörighet får använda.) De behörighetsreglerade är legitimerad *veterinär (leg.vet)*, legitimerad *djursjukskötare (leg. dssk)*, *godkänd hovslagare (G. hovslagare)*, *godkänd legitimerad sjuksköterska (G. leg. ssk.)*, *godkänd legitimerad tandläkare (G. leg. tandläkare)* och *godkänd legitimerad sjukgymnast (G. leg. sjukgymnast)*. *G.* och *godkänd* står för godkänd för verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård.

Den nya behörighetsregleringen innebär att djurens hälso- och sjukvård allt mer liknar sjukvården för människor, med tydliga och avgränsade yrkesroller. Genom den yrkesroll man har följer ett bestämt arbetsområde, med en specifik kompetens som är garanterad av staten i form av en utfärdad legitimation eller godkännande. De yrken som är behörighetsreglerade kallas gemensamt för *djurhälsopersonal*.

Många personer arbetar yrkesmässigt inom djurens hälso- och sjukvård utan att tillhöra *djurhälsopersonalen*, exempelvis hovslagare. På djursjukhus och kliniker kallas den personalen för *djurvårdare*. Tillhör man inte *djurhälsopersonalen* så omfattas man av behandlingsförbudet.

Regler som påverkar hur du ska utföra ditt arbete

Det finns regler du måste ta hänsyn till i ditt arbete. En del av det du behöver känna till kommer att tas upp här, inte heltäckande men som en grund att utgå ifrån och tips om var du kan läsa mer.

Som godkänd hovslagare ska du utföra dina arbetsuppgifter i överensstämmelse med *vetenskap och beprövad erfarenhet*. Det betyder att du inte får använda dig av behandlingsmetoder som inte har stöd i vetenskapen. Du ska också iaktta *noggrannhet och omsorg* vid utfärdande av intyg om djurs hälsotillstånd eller vård och föra journal över djurhälsovård och djursjukvård.

Som godkänd hovslagare ingår det i arbetet att vara uppdaterad om reglerna som gäller inom ditt område. För att fördjupa dina kunskaper kan du gå in på Jordbruksverkets hemsida. Där finns bl. a Veterinära författningshandboken som innehåller mycket av den lagstiftning du behöver känna till, fördjupande vägledningar och annan viktig information.

Ansvar

Huvudregeln för hur ansvaret fördelas mellan personer som tillhör *djurhälso-personalen* är att var och en har eget ansvar för vad man själv utför.

Som ett exempel kan tas situationen då en häst har remitterats till dig från en veterinär. Så länge du utför behandlingen på korrekt sätt kan du inte klandras för om veterinären ställt fel diagnos. Om du, utifrån din kompetens som godkänd hovslagare, inser eller borde ha insett att något är felaktigt i remissen, hittar ytterligare problem vid behandlingen, vill utföra en annan behandling än den på remissen etc. så är du ansvarig för att kontakta veterinären för att diskutera behandlingen.

Det du har formell *och* reell kompetens för får du lov att utföra självständigt, det du har reell kompetens för får du utföra på delegering. Om en behandling skulle gå fel och bli ett ärende för prövning i *Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård* kommer nämnden också att bedöma din formella och reella kompetens för behandlingen.

Delegering

Delegering är ett nytt begrepp i den nya lagstiftningen. Det betyder att en person som tillhör djurhälso-personalen, och som har både *formell och reell kompetens* för en arbetsuppgift, överlåter arbetsuppgiften till en person som tillhör djurhälso-personalen, som har känd *reell kompetens* att utföra den. Det gör det möjligt att delegera arbetsuppgifter från en person som har större befogenhet inom sin yrkesroll än den som tar emot delegationen, - under förutsättning att personen har konstaterad kunskap att utföra uppgiften. För att få lov att delegera ska båda personer göra en prövning av kompetenserna och skriva under ett delegeringsbeslut.

Framför allt förekommer delegering på djursjukhusen, oftast mellan en veterinär och en djursjukskötare, men får göras mellan olika yrken inom djurhälso-personalen. Därför är det viktigt att du känner till vad delegering är och sätter dig in i detaljerna. För att läsa mer om reglerna för att ge eller ta emot en delegering, formalia som gäller för delegeringsbeslut, ansvarsfördelning m.m. så finns fördjupad information i *Vägledning Djurhälso-personalens skyldigheter*.

Handräckning

Något som kommer vara mer vanligt i din verksamhet som godkänd hovslagare är att använda dig av en person som inte ingår i djurhälsopersonalen för att ge dig *handräckning*. Handräckning innebär att den personen fungerar som en extra hand, ett redskap, för att du ska kunna utföra behandlingen. De får inte ge ”handräckning” i ett annat rum/lokal än där du befinner dig utan ska befinna sig på ”armlängds avstånd”.

Du är ansvarig för vad som utförs vid handräckningen, även det personen som ger dig handräckning gör. Om de utför något självständigt gäller *behandlingsförbudet*.

Tystnadsplikt

Som godkänd hovslagare har du tystnadsplikt. Har du någon medhjälpare eller praktikant så omfattas de också av tystnadsplikten trots att de inte tillhör djurhälsopersonalen. Att ha tystnadsplikt betyder att du inte obehörigen får röja eller utnyttja vad du i din yrkesutövning har fått veta om enskildas affärs- eller driftsförhållanden. Tänk gärna på att även sådana uppgifter som inte uppenbart rör affärs- eller driftsförhållanden kan omfattas av tystnadsplikten.

Anmälningsplikt

Om du, i din yrkesutövning, misstänker att djur inte hålls eller sköts enligt gällande djurskyddsföreskrifter eller EG-bestämmelser ska du anmäla det till länsstyrelsen. Detsamma gäller om du kommer i kontakt med djur eller produkter av djur som du misstänker kan ha tecken av någon epizootisk sjukdom ska du anmäla det till både Jordbruksverket och länsstyrelsen. Som godkänd hovslagare behöver du därför känna till hur t ex djurskyddslagstiftningen ser ut, i första hand när det gäller hästar.

Intyg

När du blir ombedd att skriva ett intyg måste du som godkänd hovslagare följa vissa regler och formkrav. Ett intyg ska alltid innehålla djurets eller varornas identitet, anledningen till att du utfärdar och, i förekommande fall, på vems uppdrag det sker.

När ett intyg gäller ett djur är det mycket viktigt att du kontrollerar id-märkningen före att du skriver intyget. Saknar djuret id-märkning så ska du istället skriva ett så fullständigt signalement att man kan identifiera djuret genom det. Om du har gjort några utredningar eller undersökningar så ska du redovisa det och var samt när proverna gjordes.

Uppgifter som alltid ska finnas med är:

- datum för utfärdandet,
- intygsgivarens underskrift i original (*med blå kulspetspenna!*),
- namnförtydligande,
- titel (*godkänd hovslagare*), och
- i tillämpliga fall adress, telefonnummer och tjänstestämpel

Det är viktigt att tänka på att du ska vara opartisk och inte får ha ekonomiskt intresse i det som intyget avser eller i de företag som berörs av intygandet. Du får heller inte vara jävig. Kan det vara så måste du be någon annan att skriva intyget.

För att kunna skriva intyget måste du ha personlig kännedom om, eller själv ha kontrollerat, de uppgifter du intygar. Efter att du har lämnat ifrån dig det underskrivna intyget ska det vara så fullständigt ifyllt att ingen annan kan skriva till något ytterligare senare. Du får därför heller inte lämna ifrån dig ett undertecknat men i övrigt tomt intyg (in blanco). Har du skrivit något du behöver ändra ska du signera ändringen.

Det är tillåtet att skriva under ett intyg som baseras på ett annat intyg eller bevis om du har det dokumentet tillgängligt när du skriver under. Glöm inte att skriva i ditt eget intyg vad för dokument du baserat det på. Om det står i intyget att vissa krav enligt lagstiftning är eller inte är uppfyllda måste du skriva med en hänvisning till lagstiftningen där kraven finns.

Om du använder en intygsmall måste du läsa igenom mallen noga före att du skriver under, så att du blir medveten om innehållet i intyget som utfärdas. Det ska vara skrivet på ett språk som du fullt ut behärskar och förstår. Alla uppgifter i intygsmallen ska fyllas i och om det inte är möjligt ska du göra ett streck över rutan. Det gör du också när det finns utrymme kvar att skriva på så att ingen annan har möjlighet att skriva in något ytterligare på intyget senare.

Originalen av intyget lämnas till den som begärt intyget. En kopia av intyget och eventuella underliggande dokument eller intyg ska sparas i minst fem år.

Reglerna för intygsskrivning finns i sjätte kapitlet av *Statens jordbruksverks föreskrifter (2009:85) om skyldigheter för djurhållare och för personal inom djurens hälso- och sjukvård* (D8 och L 41). Det finns också fördjupad information i *Vägledning: Djurhälsopersonalens skyldigheter*.

Journalföring

Som godkänd hovslagare ska du föra journal i direkt anslutning till en konsultation eller ett besök. Vid journalföring ska du iaktta *synnerlig noggrannhet och omsorg*. Tänk på att journalen är ditt stöd om du blir anmäld till ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård. Om konsultationen bara handlar om allmänna frågor behöver du inte journalföra den men alla åtgärder, även om det är en normalskoning, ska journalföras.

Journalen ska föras på svenska och vedertagen latinsk terminologi. Du får även skriva på norska eller danska men inga andra utländska språk. Uppgifter i journalen får inte raderas eller göras oläsliga. Skulle du ha skrivit något felaktigt så får du ändra det om du daterar och undertecknar rättelsen. Tänk på att det fortfarande ska gå att läsa vad

som stod i journalen före att du gjorde rättelsen så att man, vid exempelvis tillsyn, kan avgöra vad som har ändrats ifrån och till.

Journaler ska du spara i minst fem år och tiden börjar räknas från dagen då sista journalanteckningen gjordes. Du behöver inte föra journal på någon speciell mall utan kan använda ett vanligt block men det finns vissa uppgifter som du (om det är möjligt) ska ta upp i journalen:

- Datum,
- ditt namn (den som behandlar djuret),
- djurhållarens namn och produktionsplatsnummer (förkortas *ppn*, om *ppn* saknas ska istället adress och telefonnummer anges),
- djurets identitet, ålder eller åldersgrupp, kön och djurslag,
- anamnes. Ordet anamnes betyder sjukdomsberättelse och är djurhållarens beskrivning av bakgrunden till konsultationen,
- status, det vill säga vad du har iakttagit om djurets tillstånd när du undersökte djuret,
- eventuell diagnos eller symtom, samt
- typ av behandling.

Reglerna om journalföring hittar du i sjunde kapitlet av *Statens jordbruksverks föreskrifter (2009:85) om skyldigheter för djurhållare och för personal inom djurens hälso- och sjukvård* (D8 och L 41). Det finns också fördjupad information i *Vägledning: Djurhälsopersonalens skyldigheter*.

Kontaktuppgifter

För att kunna bedriva tillsyn och nå dig med information måste du via brev, e-post eller fax lämna uppgift om namn, adress, telefonnummer och arbetsplats till Jordbruksverket varje gång någon sådan uppgift ändras. Du kan t ex välja att skicka ett e-postbrev till veterinarfragor@jordbruksverket.se

Behandlingsförbudet

Du som är *godkänd hovslagare* är undantagen från behandlingsförbudet. Trots det är det viktigt att du känner till vad det innebär, exempelvis så att du inte av misstag uppmanar någon att bryta mot det.

Behandlingsförbudet sätter gränserna för vad personer som arbetar yrkesmässigt men utan att tillhöra djurhälsopersonalen får lov att göra. De får därför inte lov att:

- behandla djur som kan misstänkas har en epizooti eller en zoonos,
- utföra operativa ingrepp, ge injektioner eller utföra behandlingar som kan orsaka ett lidande ”som inte är obetydligt”
- behandla djur som har fått lugnande, är sövda eller har injicerats med lokalbedövningsmedel.

Om man bryter mot behandlingsförbudet kan man dömas till böter eller fängelse. Samma sak gäller om någon fördröjer att ett djur får veterinärvård eller genom olämplig behandling/avbrott i behandling orsakar eller riskerar att orsaka ett djur lidande eller skada. Ansvaret gäller även om det saknats tillräckliga kunskaper och erfarenheter för att förstå olika sjukdomar och risker för lidande hos djuret som behandlas.

Behandlingar som ska utföras av en godkänd hovslagare

Vi på Jordbruksverket får många frågor om var gränserna för behandlingsförbudet går. Den exakta gränsen i olika situationer kommer visa sig först när någon har gjort fel och saken prövas rättsligt.

Brådskande åtgärder i syfte att rädda djurets liv eller lindra dess lidande

I 4 kap 2 § lag (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård finns ett undantag som ger möjlighet för någon som inte tillhör djurhälsopersonalen att utföra *brådskande åtgärder* som vidtas i syfte att *rädda djurets liv* eller att *lindra dess lidande*. Jordbruksverket anser att en akut hovböld kan göra undantagsregeln tillämplig vilket innebär att tömningen av den akuta hovbölden kan utföras av en hovslagare som saknar godkännande. Därefter ska en godkänd hovslagare kontaktas för fortsatt behandling.

Godkännande för arbete inom djurens hälso- och sjukvård

Vad krävs för att jag ska kunna bli godkänd hovslagare

I 2 kap 5 § i Statens jordbruksverks föreskrifter (2009:86) om behörighet för djurhälsopersonal står ”En hovslagare som av Jordbruksverket bedömts ha tillräcklig yrkeserfarenhet och kompetens får, efter ansökan hos Jordbruksverket, godkännande för arbete inom djurens hälso- och sjukvård.” Nyckelorden är ”bedömts ha tillräcklig”. Eftersom hovslagare har haft väldigt olika vägar in i yrket finns sedan tre alternativ om hur man garanterat kan uppvisa att man har denna *tillräckliga yrkeserfarenhet och kompetens*. (Du kan se alternativen på ansökningsblanketten som finns som bilaga till vägledningen.) Att ingången i yrket har varit så varierad innebär samtidigt att många hovslagare inte har samlat sin yrkeserfarenhet och kompetens exakt så som det ser ut i alternativen. Se dem som riktlinjer för hur du kan sätta ihop underlag av yrkeserfarenhet och kompetens till din ansökan. Vi gör sedan en helhetsbedömning för att besluta om du har styrkt jämförbar *tillräcklig yrkeserfarenhet och kompetens* eller om du behöver komplettera med något.

Här hittar du mer information

Jordbruksverket

www.jordbruksverket.se

Veterinära författningshandboken

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/veterinar/veterinaraforfattningshandboken.4.7409fe2811f8e7990b880001002.html>

Vägledning Djurhälsopersonalens skyldigheter

<http://www.jordbruksverket.se/download/18.795c224d1274198ffc28000216/Vagledning+skyldigheter.pdf>